

Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației și cercetării nr. 4598 / 31.08.2004

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ȘCOLARE PENTRU CLASA A X-A
CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

GEOGRAFIE

Aprobat prin ordin al ministrului
Nr. 4598 / 31.08.2004

București, 2004

NOTA DE PREZENTARE

Curriculum-ul școlar de geografie pentru clasa a X-a face parte dintr-un sistem unitar pentru ciclul inferior al liceului; acest sistem este axat în clasele IX - X pe probleme de bază ale geografiei generale (geografie fizică și umană), își propune să aibă un caracter sintetic pentru învățământul obligatoriu și să deschidă totodată oportunități generoase instruirii ulterioare, neobligatorii, în ciclul liceal superior (clasele XI - XII).

Sistemul de instruire prin geografie în ciclul liceal inferior are o coerență interioară vizibilă prin domeniile educaționale specifice: **Geografie fizică** („Pământul - planeta oamenilor”) la clasa a IX-a și **Geografie umană** la clasa a X-a.

Prin conținutul disciplinei studiate la clasa a X-a (Geografie umană) se realizează o legătură strânsă cu științele despre societate și disciplinele școlare din aria curriculară „Om și societate”.

Programa școlară de geografie pentru clasa a X-a este centrată pe atingerea unui sistem de competențe generale și specifice asumate, comune sau corelate cu alte competențe din aria curriculară „Om și societate” și cu sistemul de competențe – cheie sugerat de Comisia Europeană.

În acest sistem referențial, geografia (prin geografia umană) se regăsește în principalele grupe de competențe, cu prezențe și ponderi diferite, având și un anumit specific ce derivă din disponibilitățile sale educaționale reale, afirmate și consolidate în timp.

Principalele domenii asumate de geografia școlară din clasele a IX-a – a X-a vizează următoarele dimensiuni educaționale: dimensiunea geoeconomică, culturală, europeană, integratoare (de sinteză între științele naturii și științele sociale), dimensiunea interdisciplinară, metodologică (prin utilizarea hărții), aspecte care țin de latura socială, civică și umanistă. De asemenea, geografia contribuie la formarea și dezvoltarea unor abilități generale, utile pregătirii permanente și inserției sociale constructive. Asocierea acestor competențe – cheie cu dimensiunile educaționale ale geografiei duce la construirea unui sistem referențial de competențe (generale și specifice), care valorifică totodată elementele rezultate din instruirea anterioară.

În acest fel, se realizează o mai bună evidențiere a specificului geografiei ca domeniu al realității (atât al științelor naturii, cât și al științelor sociale), iar în planul reflectării sale educaționale, ca disciplină școlară în același timp despre natură, despre societate și despre realitatea creată la intersecția natură – societate (mediul geografic). În aceste condiții, geografia (prin geografia umană) își evidențiază mai bine funcția educațională integratoare între om și natură prin competențele inter și transdisciplinare, derivate din ambele domenii ale realității și din intersecția lor.

În acest context, în definitivarea elementelor componente ale programelor de geografie în acord cu orizontul social actual și dimensiunile educaționale ale geografiei, s-au avut în vedere următoarele aspecte:

- Construirea unui sistem unitar pentru ciclul inferior al liceului (clasele a IX-a – a X-a).
- Realizarea unor structuri de instruire prin sistemul de competențe – conținuturi, care să aibă elemente de certă atractivitate pentru elevi și în care aceștia să identifice o utilitate pragmatică evidentă pentru traseul lor educațional și social.

- Structurile educaționale școlare trebuie să ducă la amplificarea inserției sociale a geografiei și să contribuie la dezvoltarea comunității locale.
- Conectarea geografiei cu celelalte discipline din aria curriculară „Om și societate” prin asumarea unui câmp comun de competențe și valori, precum și asumarea explicită a unor competențe transdisciplinare.
- Trecerea de la o geografie descriptivă și enciclopedică la o geografie funcțională (relațională), operațională și aplicată, deschisă problematicii lumii contemporane.
- Evidențierea corespunzătoare a proiectului de aderare a țării noastre la Uniunea Europeană.
- Asigurarea unui caracter flexibil și generativ al sistemului de competențe - conținuturi pentru diminuarea aparenței supraîncărcării acestora.
- Concretizarea specificului geografiei de a asigura perceperea corectă a dimensiunilor spațiale ale fenomenelor naturale și umane prin ofertarea unor conținuturi care să se bazeze pe exemple edificatoare la nivelul Terrei ca întreg, al Europei și al orizontului local.

Curriculum-ul pentru clasa a X-a cuprinde:

- **curriculum nucleu**, pentru trunchiul comun (TC), pentru clasele cu o oră pe săptămână;
- **curriculum diferențiat (CD)**, pentru clasele cu două ore pe săptămână (profilul științe sociale); acesta presupune asumarea unor competențe specifice suplimentare față de curriculum - nucleu, corespunzător trunchiului comun și este redat grafic într-o formă ușor de sesizat (scris cu *aldine*).

Structura programei școlare pentru clasa a X-a cuprinde următoarele componente:

- Competențe generale (care sunt comune pentru ciclul liceal inferior: clasele IX - X)
- Valori și atitudini
- Competențe specifice și unități de conținut (pentru clasa a X-a)
- Sugestii metodologice

Elementele de noutate sunt:

- orientarea pragmatică a aplicării curriculum-ului prin posibilitatea asocierii diferențiate și nuanțate, foarte concrete în raport cu mediul educațional, a sistemului de competențe specifice - unități de conținut sugerate - modalitățile de construire a situațiilor de învățare - evaluarea performanțelor;
- oferta noului curriculum pentru un model generativ și flexibil de proiectare a instruirii;

- accentuarea dimensiunilor educaționale specifice: deschiderea spre universal, spre cultură și spre latura civică a vieții cotidiene;
- includerea unor sugestii metodologice care să orienteze procesul educațional spre o mai mare rigurozitate sub raportul construirii unor competențe specifice precise utilizând conținuturi ce pot fi selectate, în mod nuanțat, în acest scop;
- renunțarea la anumite secvențe de conținuturi practicate tradițional care nu duceau la construirea unor competențe diferite ci la repetarea unor informații și supraîncărcarea procesului educațional cu date și denumiri;

Competențele generale și specifice vizează, în forma în care sunt prezentate în prezenta programă, ansamblul ciclului liceal inferior (claselor IX – X) și au un caracter terminal pentru învățământul obligatoriu de zece ani. Pentru clasa a X-a, competențele sunt selectate după specificul disciplinei școlare (Geografie umană), urmărindu-se în mod prevalent acele competențe care pot fi atinse într-o formă cât mai bună prin oferta respectivă de conținuturi. De altfel, chiar formularea unor competențe specifice pentru această clasă a presupus nuanțări terminologice pentru a fi sugerată mai explicit legătura cu sistemul de conținuturi oferite. În acest fel se asigură o anumită specificitate, fără a favoriza prezența unor conținuturi „în sine”.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă a terminologiei specifice pentru explicarea mediului geografic utilizând limbaje diferite
2. Raportarea elementelor semnificative din societate, știință și tehnologie la mediul înconjurător ca întreg și sistemele sale componente.
3. Integrarea aspectelor din natură și societate într-o structură obiectivă (mediul înconjurător) și o disciplină de sinteză (geografia).
4. Relaționarea elementelor și fenomenelor din realitate (natură și societate) cu reprezentările lor cartografice, grafice, pe imagini satelitare sau modele.
5. Dobândirea unor priceperi, deprinderi, metode și tehnici generale de învățare (inclusiv TIC) care să faciliteze o pregătire permanentă asumată.
6. Dobândirea unor competențe sociale, interpersonale, interculturale, civice și antreprenoriale pe baza studierii geografiei.

VALORI ȘI ATITUDINI

Competențele generale și specifice care sunt formate în liceu prin procesul educațional centrat pe geografie au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- Atitudinea pozitivă față de educație, cunoaștere, societate, cultură, civilizație;
- Curiozitatea pentru explorarea mediului geografic;
- Respectul pentru diversitatea naturală și umană;
- Conservarea și ocrotirea mediului de viață.

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații referitoare la geografie politică</p> <p>1.3. Utilizarea unor elemente terminologice minime din limbile străine</p> <p>4.1. Citirea și interpretarea informației cartografice și grafice referitoare la state</p>	<p>I. GEOGRAFIE POLITICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Statele și grupările regionale de state - Evoluția în timp a hărții politice - Principalele probleme actuale de geografie politică
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații referitoare la populație</p> <p>1.2. Argumentarea unui demers explicativ</p> <p>2.2. Formalizarea informațiilor</p> <p>3.2. Analiza interacțiunilor dintre mediul natural și populație</p> <p>4.1. Citirea și interpretarea informației cartografice și grafice referitoare la populație</p> <p>4.2. Operarea cu simboluri, semne și convenții</p> <p>4.4. Trecerea de la o scară la alta</p> <p>4.5. Construirea unor schițe cartografice simple</p>	<p>II. GEOGRAFIA POPULAȚIEI ȘI A AȘEZĂRILOR UMANE</p> <p>A. <u>Geografia populației</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dinamica populației - Bilanțul natural al populației - Mobilitatea teritorială a populației - Bilanțul total al populației - Evoluția numerică a populației - Tipuri de medii de viață - Răspândirea geografică a populației - Structuri demografice (rasială, confesională, etnolingvistică, pe grupe de vârstă și sexe, socioeconomică, pe medii) - Populația, protecția mediului înconjurător și dezvoltarea durabilă
<p>5.1. Identificarea surselor de informare și a informației utile în sistemele multimedia</p> <p>5.2. Utilizarea tehnologiei documentării bibliografice eficiente</p>	
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații referitoare la așezări</p> <p>1.2. Argumentarea unui demers explicativ</p> <p>1.3. Utilizarea unor elemente terminologice minime din limbile străine</p> <p>3.2. Sesizarea unor succesiuni în evoluția așezărilor</p> <p>4.2. Operarea cu simboluri, semne și convenții</p> <p>4.5. Construirea unui text structurat utilizând o informație cartografică sau grafică</p> <p>5.3. Utilizarea unor metode de analiză directă sau mediată a așezărilor umane</p> <p>5.4. Utilizarea unor metode și tehnici simple, specifice diferitelor discipline științifice, pentru analiza unor elemente ale așezărilor omenești</p>	<p>B. <u>Geografia așezărilor umane</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Habitatul uman: definire și componente - Urbanizarea - Dinamica urbană și explozia urbană - Funcțiile și structura funcțională a așezărilor omenești - Forme de aglomerare umană - Metropole - megalopolisuri - Peisaje rurale - Organizarea spațiului urban și rural. Planul orașului - Amenajarea locală și regională
<p>5.6. Aplicarea modalităților de analiză pe elemente simple, sisteme, succesiuni</p> <p>5.7. Utilizarea unor metode experimentale și de simulare</p> <p>6.1. Dezvoltarea interesului pentru cercetarea științifică a comunității</p>	

Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea unei informații de geografie economică</p> <p>1.2. Argumentarea unui demers explicativ</p> <p>3.2. Sesizarea unor succesiuni de fenomene și procese social - economice</p> <p>4.1. Citirea și interpretarea informației grafice și cartografice de geografie economică</p> <p>4.5. Construirea unui text structurat utilizând o informație cartografică sau grafică</p> <p>4.6. Descrierea și explicarea faptelor observate pe teren sau identificate pe modele</p> <p>5.4. Utilizarea unor metode și tehnici simple, specifice diferitelor discipline științifice, pentru analiza unor elemente referitoare la resurse, agricultură, industrie și servicii</p> <p>5.5. Utilizarea reprezentărilor cartografice în investigarea mediului geografic.</p>	<p>III. GEOGRAFIE ECONOMICĂ</p> <p>A. <u>Resursele naturale</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Resursele extraatmosferice și ale atmosferei - Resursele litosferei - Resursele hidrosferei - Resursele biosferei <p>B. <u>Agricultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Evoluția în timp și spațiu a practicilor agricole - Tipuri și structuri teritoriale agricole - Regiuni și peisaje agricole <p>C. <u>Industria</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Evoluția activităților industriale - Industria energiei electrice - Regiunile industriale - Studiu de caz: analiza a două regiuni industriale (o regiune din Europa și o regiune din continentele extraeuropene) <p>D. <u>Serviciile</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Definiție și tipuri - Căi de comunicație și transporturi - Comerț, turism
<p>5.1. Identificarea surselor de informare și a informației utile în sistemele multimedia</p> <p>5.2. Utilizarea tehnologiei documentării bibliografice eficiente</p> <p>5.8. Relaționarea funcțională a unor elemente naturale și sociale (prin studii de caz)</p> <p>6.2. Îmbinarea diferitelor tipuri de analiză (empirică, holistică etc.)</p>	<p>IV. ANSAMBLURILE ECONOMICE ȘI GEOPOLITICE ALE LUMII</p> <ul style="list-style-type: none"> - Marile ansambluri economice și geopolitice ale lumii - Uniunea Europeană și un ansamblu extraeuropean
<p>1.1. Utilizarea terminologiei științifice și disciplinare specifice (concepte, noțiuni) pentru prezentarea informației</p> <p>2.4. Relaționarea spațială a elementelor economice și geopolitice</p> <p>2.5. Sesizarea unor legături observabile între elemente economice și politice</p> <p>5.5. Utilizarea reprezentărilor cartografice în analiza dimensiunii geopolitice a lumii</p> <p>5.9. Formarea unui comportament constructiv în raport cu problemele lumii contemporane</p>	

Conținuturile și competențele specifice vor avea în vedere exemple relevante de pe Terra, din Europa și din România.

Competențele redactate prin caractere **aldine** reprezintă elemente ale curriculumului diferențiat (CD).

IV. Sugestii metodologice

Noul curriculum pentru clasa a X-a înlocuiește în cadrul programei școlare competențele din programa anterioară cu sistemul de competențe generale și competențe specifice construit în condițiile generalizării învățământului obligatoriu de zece ani.

În aceste condiții, se pot evidenția o serie de **caracteristici noi** ale procesului educațional care au în vedere, printre altele: o corelație mai strânsă între grupe de competențe și conținuturi, o centrare mai evidentă pe activitățile și achizițiile elevilor și posibilitatea realizării unor trasee individualizate pentru atingerea competențelor.

Programa de geografie de clasa a X-a, axată pe **Geografie umană** are următoarele **elemente de noutate**:

- își asumă o serie de competențe specifice foarte precise;
- este axată pe înțelegerea părții umane (socio-economice) a mediului înconjurător, continuând partea fizică a acestuia;
- paradigma spațială oscilează între elementele generale (proprii planetei ca întreg), cele specifice continentului, României și orizontului local;
- prin conținutul oferit, Geografia umană reprezintă un domeniu de sinteză asupra sistemului „uman” al planetei (populație, așezări, economie);
- se realizează o conectare mai strânsă cu științele sociale, în conformitate cu vocația pe care o are de știință atât a naturii, cât și a societății.

Concretizarea sistemului de competențe asumat prin Geografia umană poate fi realizată prin utilizarea predilectă a unor **activități de învățare** conforme acestor competențe; dintre acestea, menționăm: explicarea (orală și în scris) a elementelor analizate, utilizarea terminologiei în contexte noi, utilizarea suporturilor cartografice pentru selectarea informației, construirea unor texte pornind de la hărți, grafice, imagini, trecerea de scară (de la nivelul lumii până la orizontul local), utilizarea informațiilor din mass-media.

Programa școlară induce și o serie de sugestii noi, de **evaluare** a rezultatelor instruirii. Astfel, aceasta trebuie să aibă în vedere evaluarea modului de atingere a competențelor specifice; în acest context, competențele specifice pot fi transformate în formulări asemănătoare unor cerințe de evaluare. De asemenea, este facilitată utilizarea tuturor tipurilor de itemi, în proporții și structuri diferite (în raport cu specificul competențelor evaluate), evaluarea continuă (după fiecare unitate de învățare) și folosirea unor forme alternative.

În realizarea unor **suporturi de instruire** (lucrări metodologice, hărți, atlase, culegeri de teste, suporturi cartografice, manuale, lucrări complementare, ghiduri etc.) **autorii acestora trebuie să aibă în vedere curriculum școlar de geografie** pentru clasa a X-a în **ansamblul său** (competențe generale, valori și atitudini, competențe specifice, conținuturi oferite, specificul metodologic).